

METODICKÝ LIST

NÁZOV METODICKÉHO LISTU

Rozvoj kritického myslenia – predsudky a stereotypy

MENO A PRIEZVISKO AUTORA

PaedDr. Zlata Dudová

VYUČOVACÍ PREDMET/VZDELÁVACIA OBLASŤ

Etická výchova / Človek a hodnoty

ROČNÍK

1. ročník gymnázia /stredných škôl/ 5. ročník osemročného gymnázia

HODINOVÁ DOTÁCIA

Jedna vyučovacia hodina (1x45 minút)

EDUKAČNÝ CIEĽ

Identifikovať, čo je predsudok a ako často táto nelichotivá mienka o veci, osobe, alebo skupine ľudí vznikla bez dôkladného overenia všetkých skutočností a aspektov, ktoré sa ich týkajú. Pochopiť, že stereotyp je presvedčenie o tom, že skupina ľudí má rovnaké vlastnosti a nie sú medzi nimi nijaké individuálne rozdiely.

Vysvetliť, že predsudky často vznikajú pre nedostatočné úsilie pochopiť vnímané rozdiely.

VÝCHOVNÝ CIEĽ

Uviest' príklady stereotypného správania, resp. vnímania sveta v minulosti, v súčasnosti a vo vlastnom živote. Formulovať predsudky, ktoré máme (môžeme mať) voči iným, ako aj vplyv predsudkov na každodenný život. Pomenovať spôsoby, akými je možné stereotypom (a to vlastným i cudzím) odolávať/vzdorovať.

ZAPRACOVANIE V IŠVP A ŠkVP

Zpracovanie v iŠVP:

ETV na gymnáziách/stredných školách

Ročník: 1 / 5. ročník osemročného gymnázia

Tematický celok: Dôstojnosť ľudskej osoby

Výkonový štandard: akceptovať ľudí, ktorí majú iné názory a postoje, rešpektovať práva iných ľudí, prejaviť empatiu k názorom iných.

Obsahový štandard: vedieť vysvetliť pojem stereotyp a predsudok, hodnota ľudskej osoby, pozitívne hodnotiť druhých v bežných a záťažových situáciách, mať rešpekt a úctu k človeku. Opísať, aký je to pocit mať predsudky.

METODOLÓGIA

Téma: Bargoti a Roteri

Metódy: rozhovor, didaktická hra, brainstorming

Pomôcky: pero, papier, flipchart alebo otváracia tabuľa, pastelky, pracovný list Bargoti a Roteri a text Mnohé podoby predsudkov

Postup:

Emocionálna a kognitívna senzibilizácia:

Každý človek má vlastné skúsenosti a vníma svet zo svojej perspektívy. Naša jedinečnosť je našou silnou stránkou. Nenájdu sa dvaja úplne rovnakí ľudia a tak každý prispieva k rozmanitosti života. Na druhej strane však naša jedinečnosť môže byť aj zdrojom problémov a konfliktov, keďže každý vníma svet po svojom – môžu tak vznikáť nedorozumenia, nepochopenie a rozdiely v hodnotách a potrebách. Tieto rozdiely ovplyvňujú naše konanie, myslenie, cítenie a reakcie.

- Žiaci sedia v kruhu. Učiteľ im postupne číta text s názvom Mnohé podoby predsudkov (Príloha č. 1). Po prečítaní každého predsudku žiaci uvádzajú konkrétne situácie, v ktorých sa môžu prejaviť uvádzané predsudky. Ak by žiaci nevedeli prísť na nejaké situácie pomôžeme im príkladom – Dvaja žiaci sa rozhodujú, s kým si po škole zahrajú futbal. Nakoniec sa dohodnú, že zavolajú všetkých z triedy, okrem jedného chlapca. Nezoberú ho, lebo je najmladší z triedy. Nemajú ho radi, pretože je mladší než oni.

Hodnotová reflexia:

Žiaci spolu s učiteľom budú hodnotiť a analyzovať odpovede. Zhodnotia, ktorý postoj v triede prevláda a zovšeobecnia dôvody, prečo to tak je. Ďalej budú hodnotiť a zamýšľať sa:

- Aké typy predsudkov sú podľa Vás najrozšírenejšie? Prečo?
- S akými predsudkami ste sa osobne stretli?
- Ako môžete zareagovať, ak sa stretnete s niekým, kto má voči Vám predsudok?
- V akých situáciách nie sú predsudky také zraňujúce?

Nácvik v triede:

Z toho, čo už vieme, si zovšeobecníme definíciu pojmu predsudok. *„Predsudok je často nelichotivý názor o veci, osobe alebo skupine ľudí, ktorý vznikol bez toho, aby sa overili všetky súvisiace aspekty.“* Predsudok je presvedčenie. Predsudky vznikajú ľahko.

1. Rozdajte žiakom pastelky, ceruzku a pracovný hárok Bargeti a Roteri (Príloha č. 2).
2. Povedzte žiakom, že si teraz niečo prečítajú o dvoch skupinách ľudí – Bargetoch a Roteroch.
3. Na tabuľu napíšte názvy krajín a ich obyvateľov – *Bargetia, Bargeti, Rotria, Roteri*.
4. Prečítajte spolu so žiakmi pracovný hárok a zdôraznite, že „skutočnosť“ v ňom uvádzané napísal obyvateľ Bargetie.
5. Povedzte žiakom, aby nakreslili ako si predstavujú typického Roteru a Bargetu.
6. Po nakreslení si žiaci sadnú do kruhu a ukážu si svoje nákresy.

Po skončení práce nasleduje spoločná, skupinová reflexia a diskusia k nasledujúcim otázkam:

1. Aký je podľa Vás typický Roter? Myslíte si, že všetci Roteri sú takýto?
2. Aký je podľa Vás typický Barget? Myslíte si, že všetci Bargeti sú takýto?
3. Prečo ste nakreslili Bargetu takýmto spôsobom?
4. Prečo ste nakreslili Roteru takýmto spôsobom?
5. Podľa čoho ste usúdili, že všetci Roteri sú nepríjemní/zlí?
6. Podľa čoho ste usúdili, že všetci Bargeti sú „super“?

7. Čo si myslíte, ako by sa líšili opisy skupín, keby každá opísala svoju vlastnú skupinu?
8. Ako sa prejavil predsudok voči určitej skupine ľudí vo Vašich kresbách a názoroch?

Prepojenie s reálnym životom:

Žiaci navzájom zovšeobecnia svoje zistenia a učiteľ sa vyjadrí na záver. Žiaci rozvíjajú schopnosti pri riešení konfliktov, ktoré sú potrebné pri vnímaní rôznych situácií.

V závere žiakom povieme: Predstavte si, že ste stretli niekoho z Antarktídy a tento človek sa k Vám správal nezdvorilo. Stereotypná predstava by bola: „Všetci obyvatelia Antarktídy sú nezdvorilí!“ Ale pravdepodobne to tak nie. Niektorí možno áno, niektorí zase nie.

A s touto myšlienkou odchádzajte z dnešnej hodiny....

Upravené podľa zdroja: Shapiro, Daniel: Konflikty a komunikácia. Sprievodca labyrintom riešenia konfliktov. Inštitút Open Society, 888 Seventh Avenue, New York, NY 10106 USA 1995

Príloha č. 1

MNOHÉ PODOBY A ROZMERY PREDSUĐKOV

1. **Predsudok voči veku:** Predsudky voči niekomu pre jeho vek.
2. **Náboženský predsudok:** Predsudok voči niekomu pre náboženstvo, aké daný človek vyznáva.
3. **Predsudok voči fyzickému vzhľadu:** Predsudok voči ľuďom pre ich vzhľad.
4. **Predsudok voči príslušnosti k ženskému a mužskému pohlaviu:** Predsudok voči osobe iba preto, že je muž, alebo žena.
5. **Ekonomické alebo triedne predsudky:** Keď si niekto vytvorí predsudok voči osobe alebo skupine ľudí iba preto, či sú bohatí, alebo chudobní.
6. **Rasové predsudky:** Predsudky voči niekomu na základe jeho farby pleti, alebo inej charakteristickej črty jeho rasy.

Príloha č. 2

BARGOTI a ROTERI - (písané Bargetom)

Bargoti žijú v krajine nazvanej Bargetia. Táto krajina sa nachádza na druhom konci sveta a rozprestiera sa medzi dvoma ostrovmi – Zeter a Trebonia. Ľudia z Bargetie sú úžasní. Deti sa bijú len málokedy a dospelí pracujú v pokoji a bez hádok. Hlavným jedlom je ryža, avšak tanier v Bargetii nikdy nezostávajú prázdne. Počasie v Bargetii je po celý rok rovnaké – mierny vánok a vždy teplo a slnečno.

Roteri pochádzajú z krajiny Rotria. Nachádza sa tiež na druhom konci sveta a rozprestiera sa medzi ostrovmi Bilbo a Treblin. Ľudia z Rotrie sú veľmi nepríjemní. Deti na seba vždy kričia a dospelí často jeden druhého udrú. Pri práci sú nedôslední, nič nedotiahnu do konca, pretože namiesto práce vždy spia, alebo sa hádajú. Dni v Rotrii sú chladné, veterné a daždivé.

BARGOTI A ROTERI

AKO VYZERAJÚ???

TYPICKÝ BARGOT

TYPICKÝ ROTER